

in Situ

Archaeologica

2008

Marianne Lönn – 60 år

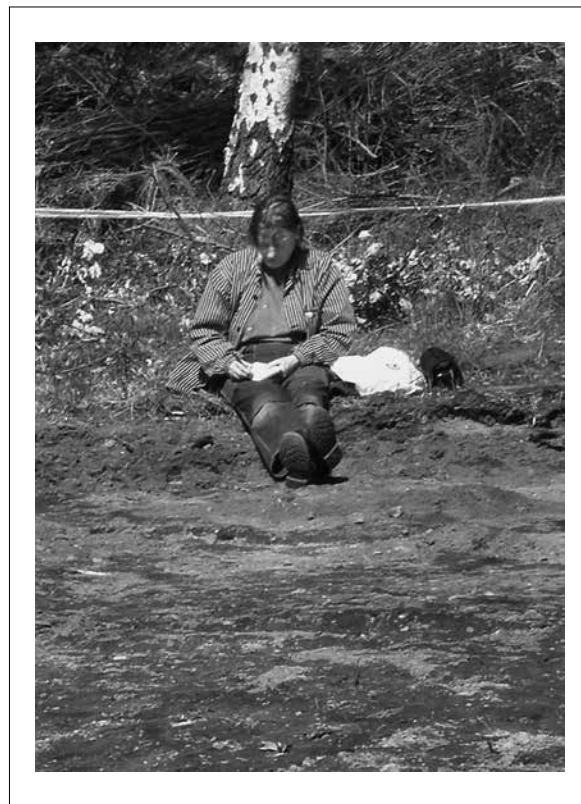

Marianne korsade för första gången min arkeologiska stig 1987. Det var i Bohuslän, närmare bestämt vid Munkeröd i Stenungsund. Det var också inför en ny sträcka av E6, en väg som vi skulle fortsätta att gå tillsammans ända upp till norra Bohuslän. Marianne representerade Bohusläns Museum, medan jag var anställd på Riksantikvarieämbetet UV Väst.

De djupaste spåren hos Marianne satte inte den senare (av Robert Hernek) godkända mesolitiska hyddkonstruktionen, utan det faktum att jag då och då lade ner skärseven eller spaden för att diskutera tolkningar och vidare strategi. Hennes fostran vid dåvarande GAM hade funnit god jordmån i Mariannes starka allmänsvenska plikt-känsla: man lutade sig inte bara över spaden och funderade över mesolitiska hyddor eller stolphål eller vad det kunde ha varit. Jo visst gjorde man det – men inte i fält! Denna lilla anekdot sammanfattar något viktigt i hur Marianne och jag sedan utvecklade den arkeologiska samvaron. Hade hon inte påpekat denna min ovana att krydda arbetsdagen med diskussion hade vi kanske aldrig börjat tänka över skillnanden mellan att gräva bort och bedriva en arkeologisk undersökning.

Detta var på den goda gamla samarbetstiden då upphandling av arkeologiska utgrävningar ännu inte var uppfunnet. Ola Kyhlberg var vid den tiden chef för UV, och under en Eriksgata på de olika UV-kontoren betonade han starkt att hela gången från planering till genomförande av de olika stegen i en arkeologisk undersökning ingår i en arkeologisk forskningsprocess, den börjar *inte* först i samband med (exempelvis) rapportarbetet. Detta föreföll mig glasklart.

Just en sådan forskningsprocess från A till Ö fick Marianne – tillsammans med sina mångåriga vapendragare Pia Claesson, Betty-Ann Munkenberg och undertecknad – glädjen att genomföra inom ramen för de arkeologiska undersökningarna av en 20 kilometer lång sträcka av E6 i Bohuslän, delen Gläborg–Rabbalshede. Inför utredningen fanns det även flera alternativa delsträckor. Marianne (som hade den största kunskapen om Bohuslän av oss

Docent med "materialet i centrum" Foto Betty-Ann Munkenberg.

fyra genom sina många år på Bohusläns museum), hade tidigt målat upp några frågeställningar med breda penseldrag, varav de som överlevde diskussionsprocessen bland annat finns beskrivna i artikeln *Kunskap som begränsande faktor* (Lönn & Schaller Åhrberg 2004). Det är typiskt för Marianne att vilja lyfta fram faktorer kring kunskapsskörd som inte bara rör det man har gjort (ungefär) rätt eller (ungefär) fel, men också viljan av att berätta om *varför* eller *hur* det blev rätt eller fel.

Vi har således en gemensam käpphäst: Anbudsförfarandet vid arkeologiska undersökningar. Denna med arkeologi i grunden inkompatibla företeelse förde till att samarbete med regionens institutioner blev omöjlig; att byråkratin ökade dramatiskt och att undersökningarna blev dyrare per arealenhet eftersom kostnaderna för

upphandlingen måste bakas in i totalkostnaden. Anbuden bedöms av handläggare på Länsstyrelserna som själva har växlande kompetens men också regionalt bedömer olika. Små och därför billigare företag får anbud, som i flera fall för till sänkt kvalitet. Inte nödvändigtvis för att den enskilda arkeologen är mindre kvalificerad, utan för att ett större kunskapskollektiv utgör en kvalitetssäkring som kan buffra för individuella kunskapsluckor. Hur skulle reaktionen bli om universiteten gav doktorandtjänster till den som begärde lägst lön? Därtill finns en faktor som inte kan underskattas, nämligen reella tiden i fält. *Det tar tid* att bilda sig en uppfattning om vad det representerar som vi gräver fram. Det är självklart inte samma sak att arbeta fyra personer i fyra veckor på en fornlämning som att vara 16 personer i en vecka.

I alla festtal och i alla programförklaringar på (exempelvis) Riksantikvarieämbetet framhölls hur vårt arbete skulle vara *kunskapsuppbyggande*. Kan det vara något annat än resultatet av forskning? Kunskapsuppbyggnad låter mer ofarligt, mera ”nyttigt”, mera ingenjörstrupper än den otidsenlige penselförande arkeologens arbete.

Att denna markering av Mariannes jämna årtal innehåller denna luftade frustration över uppdragsarkeologins nuvarande villkor sker i trygg förvisning om att jubilarerna skulle skriva under en motsvarande inlägga i vilket som helst sammanhang. Inte för inte har hon skrivit en bok om uppdragsarkeologins villkor, möjligheter och begränsningar (Lönn 2006).

Marianne är en av de mest diskussionsglada samarbetspartners man kan ha. Intet är för stort eller för smått för att diskuteras, dissekeras, ifrågasättas, tolkas – eller rätt och slätt undras över. Dessutom är hon ett arbetsjárn, en lojal vän, en familjemänniska och har en stor aptit på allt som kan innebära en intellektuell utmaning. Vid sidan av arbete och familjeliv lyckades hon (naturligtvis) genomföra ett

avhandlingsarbete i tvärvetenskapens tjänst. I en studie av Jörlanda-åns bosättningshistoria flikade hon in ortnamnsforskning vilket vid disputationen, av Reidar Bertelsen, karaktäriserades som *...en perle av en analyse*. Ortnamn har vi diskuterat mycket och gärna, trots att hon ständigt krossar mina hypoteser under hälen; Mariannes skolning i den hyperkritiska Göteborgs-[akademiska]-andan kommer oftast fram i ljuset just när det gäller historiska källmaterial och ortnamn.

Den senaste insatsen på arkeologins område kommer från norra Bohuslän, närmare bestämt Skee socken. Där hittade hon och Ewa Ryberg en grav med den ärke-norska artefakten spannförmad käril (Lönn 2009). Dateringen visade sig vara den hittills äldsta av dylika käril, vilket strider mot den gängse norska uppfattningen om att de uppfanns i Rogaland i sydvästra Norge. Under tidig romersk järnålder kan väl Bohuslän ha varit en del av någon form av Norge, men det hindrar inte att fyndet, det äldsta fyndet, av dessa käril för närvarande är svenskt – om än från ett gammalnorskt område.

Viljan och målmedvetenheten är stark hos Marianne. Resultatet är exempelvis ett väl genomfört maratonlopp i Berlin tillsammans med vännen och kollegan Ewa, att skriva avhandling på fritiden, och att skaffa ett bohuslänskt dubbelhus (med ett stort renoveringsbehov) ”i doftavstånd till havet”. Börja köra motorcykel om tillfälle ges är lika självklart som att gräva upp sin farmors pimpinellros och ta med till varje ny boplat. En annan stark vilja är att hålla kontakt med sina vänner genom livet, något som om inte annat klart framgick vid det senaste födelsedagsfirandet.

Gratulerar Marianne, om än i efterskott, och fortsatt forska!

Eva Schaller Åhrberg

Referenser

Lönn, M (2006). *Uppdragsarkeologi och forskning, tankar från ett västsvenskt perspektiv*, Göteborgs universitet, Göteborg.

Lönn, M (2009). För gamla ben i ett spannformat kärl, *Viking*.

Lönn, M & Schaller Åhrberg, E (2004). Kunskap som begränsande faktor. I Claesson, P & Munkenberg, B-A (red.), *Metod- och materialanalys*, Bohusläns museum, Uddevalla.

